

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA 's-GRAVENHAGE

uw brief van	uw kenmerk	ons kenmerk	datum
		DRZN. 2008/462	22 januari 2008
onderwerp		doorkiesnummer	bijlagen
Nominatie van de Waddenzee als Werelderfgoed			

_____ Geachte Voorzitter,

Op 13 december 2007 heb ik uw Kamer geïnformeerd over de voorgenomen aanmelding van de Waddenzee voor de werelderfgoedlijst van UNESCO (Kamerstuk 29684, nr. 62). Met deze brief informeer ik u, conform het verzoek van de vaste commissie voor LNV van 16 januari 2008 (kenmerk 08-LNV-B-02) over de stand van zaken rond de voorgenomen aanmelding.

Nieuwe situatie

De senaat van de deelstaat Hamburg heeft tijdens haar zitting op 15 januari jl. besloten het Hamburgse deel van het te nomineren gebied, het Nationaal Park Waddenzee van Hamburg, niet voor te dragen voor de werelderfgoedlijst. Dit gebied maakt ongeveer 1% uit van het totale door Duitsland en Nederland te nomineren gebied. De belangrijkste reden is dat Hamburg eerst de verdieping van de Elbe wil afwachten, omdat men ieder risico wil uitsluiten dat de belangen van de zeehaven ook maar enigszins zouden worden beperkt. Het betreft een voorgenomen activiteit die is beschreven in het nominatiedossier, evenals het daarbij behorende afwegingskader. De verdieping zal overigens plaatsvinden buiten het te nomineren gebied.

Hamburg ondersteunt echter nog steeds wel het concept om de Waddenzee voor te dragen als werelderfgoed en geeft aan dat aansluiten op een later moment mogelijk is.

In sommige nieuwsberichten is een link gelegd tussen de positie van Hamburg en die van Denemarken. Het gaat echter om twee verschillende situaties. Denemarken heeft twee jaar geleden al aangegeven niet mee te doen met de nominatie, omdat Denemarken eerst de discussie over de Deense Waddenzee als Nationaal Park wil hebben afgerond.

Draagvlak voor nominatie

De deelstaten Sleeswijk-Holstein en Nedersaksen en de Duitse Bondsregering zowel mondeling als schriftelijk verzekerd dat zij de nominatie zonder Hamburg willen doorzetten en dat zij er alles aan willen doen deze voorgenomen nominatie tot een goed einde te brengen (bijlage 1).

Datum	Kenmerk	Vervolgblad
22 januari 2008	DRZN. 2008/462	2

Ik heb de partijen in de Waddenregio geïnformeerd over de nieuw ontstane situatie. Het Regionaal Coördinatiecollege Waddengebied (waarin betrokken provincies, gemeenten, waterschappen en departementen zijn vertegenwoordigd) heeft aangegeven, dat het er voorstander van is dat de nominatie nu wordt voortgezet.

De Klankbordgroep Waddenzee Werelderfgoed, met daarin vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, de recreatiesector en natuurbeschermings- en natuurbeheerorganisaties (zie hiervoor ook mijn brief van 13 december jl., Kamerstuk 29 684, nr. 62, bijlage 1), heeft aan mij een duidelijk signaal afgegeven dat nu moet worden doorgegaan met de nominatie volgens het oorspronkelijke tijdpad. Belangrijke spelers in het gebied zoals de NAM, de Kamers van Koophandel, VNO-NCW Noord, MKB Noord en de Noordelijke Zeehavens/ Groningen Seaports hebben bevestigd dat zij aanmelding van de Waddenzee nog steeds steunen.

Ik hecht eraan om nogmaals te benadrukken dat de werelderfgoedstatus geen extra regelgeving of juridische beperkingen oplegt. Uit de expliciete steun van genoemde organisaties leid ik af dat zij hierover ook niet bezorgd zijn.

Conclusie

Met de steun van Sleeswijk-Holstein, Nedersaksen en de Bondsregering én met de steun van de regio heb ik besloten de nominatie door te zetten volgens het oorspronkelijke tijdpad.

Het nominatiedossier is aangepast aan de nieuwe situatie, waarbij het deel van Hamburg (nl. het Nationaal Park Waddenzee van Hamburg) geen deel uitmaakt van het te nomineren gebied. Materieel betekent dit een beperkte aanpassing van het dossier. De uitzonderlijke universele waarden en de integriteit van het gebied blijven onverminderd van kracht en de beschrijvingen van het nu te nomineren gebied en de activiteiten die daarin plaatsvinden zijn ongewijzigd gebleven.

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN
VOEDSELKwaliteit,

G. Verburg

Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit, 11055 Berlin

Vorab per Telefax

Ihrer Exzellenz
der Ministerin für Landwirtschaft, Natur und Lebensmittelqualität
des Königreichs der Niederlande
Frau Gerda Verburg
Postfach 20401
2500 EK Den Haag

Sigmar Gabriel

Bundesminister
Mitglied des Deutschen Bundestages

HAUSANSCHRIFT
Alexanderstraße 3
10178 Berlin

POSTANSCHRIFT
11055 Berlin

TEL +49 - (0) 3018 - 305 - 2000

FAX +49 - (0) 3018 - 305 - 2046

www.bmu.de

Berlin, 21. JAN 2008
Seite 1 von 2

Sehr geehrte Frau Kollegin,

der Hamburger Senat hat entschieden, seine Beteiligung an der gemeinsamen deutsch-niederländischen Nominierung des Wattenmeers zunächst nicht weiterzuverfolgen. Wir bedauern diese Entscheidung außerordentlich und möchten Ihnen einige Hintergründe zu diesem für uns alle sehr problematischen Schritt mitteilen.

Hamburg hat über viele Jahre sehr engagiert an der Erarbeitung des Nominierungsdossiers mitgewirkt. Selbstverständlich hat es, wie bei allen anderen Partnern auch, viel Diskussionsbedarf zum Nominierungstext gegeben. Bedauerlicherweise ist die Endphase des Nominierungsprozesses in die heiße Phase des Hamburgischen Bürgerschaftswahlkampfes gefallen und die Hamburger Entscheidungsträger haben ihre konstruktive Haltung aufgegeben. Tatsächlich sind alle Bedenken der Wirtschaftsbehörde Hamburgs ausschließlich politischer Art und fachlich haltlos. Hamburg hat angegeben, dem Antrag weiterhin grundsätzlich positiv gegenüber zu stehen, hat aber die Befürchtung, dass das laufende Planfeststellungsverfahren zur Vertiefung der Elbefahrrinne durch das Nominierungsverfahren beeinträchtigt wird.

Wir möchten die unverändert gültige deutsche Sicht auch nach nochmaliger juristischer Prüfung ausdrücklich betonen: Es werden durch eine etwaige Anerkennung des Wattenmeeres als Weltnaturerbe keine durch den neuen Status begründeten zusätzlichen rechtlichen Hürden aufgebaut.

Seite 2 von 2

Das dem Antrag auf Ausweisung des Wattenmeers als Weltnaturerbe zugrunde liegende Gebiet bezieht sich auf die bestehenden Nationalparks – das Fahrwasser der Elbe gehört nicht dazu! Zusätzliche Anforderungen für das laufende Planfeststellungsverfahren zur Fahrrinnenanpassung der Unter- und Außenelbe würden, wenn das Wattenmeer den Status als Weltnaturerbe erhielte, nicht entstehen.

Alle zur Nominierung vorgesehenen Flächen sind bereits heute durch EU-, nationales und regionales Recht umfassend geschützt. Dieser bereits bestehende Schutzstatus ist ausschlaggebend für eine Anerkennung durch das Welterbekomitee. Diese Rechtslage gilt auch weiterhin für die Hamburgischen Flächen und alle dort geplanten Maßnahmen, unabhängig von einer Teilnahme an der Welterbe-Nominierung. Das Welterbekomitee kann keine eigenen Regelungen erlassen. Dies ist offensichtlich in Hamburg nicht verstanden worden.

Vor diesem Hintergrund bitten wir Sie, dass wir uns nicht von unserem eingeschlagenen Weg abbringen lassen, sondern die Nominierung ohne Hamburg weiter vorantreiben. Der Hamburgische Anteil am Wattenmeer ist mit nur 1,4 % äußerst gering; das Nominierungsdossier bleibt durch die Herausnahme Hamburgs faktisch unverändert. Wir sehen die Möglichkeit, dass Hamburg zu einem späteren Zeitpunkt der Nominierung beitrifft – dieser Weg ist ja auch für Dänemark nicht verschlossen.

Wir versichern Ihnen, dass die Bundesregierung und die Länder Niedersachsen und Schleswig-Holstein weiterhin voll hinter dem Nominierungsverfahren stehen. Der deutsche Bundestag wird in der kommenden Woche einen gemeinsamen Antrag der Regierungsfractionen beraten, der den Welterbe-Antrag ausdrücklich unterstützt. Die Ministerpräsidenten der Länder Niedersachsen und Schleswig-Holstein, die Herren Wulff und Carstensen, sowie ich selber haben das geänderte Nominierungsdossier unterzeichnet. Wir werden alles unternehmen, um zu konstruktiven Lösungen zu kommen und der Nominierung dieses wertvollen und bedeutenden Gebiets zu dem verdienten Erfolg zu verhelfen. Um dies zu unterstreichen, sende ich Ihnen dieses Schreiben auch im Namen meines Umweltministerkollegen aus Schleswig-Holstein, Herrn von Boetticher, sowie meines Umweltministerkollegen aus Niedersachsen, Herrn Sander.

Mit freundlichen Grüßen

Bondsministerie van Milieu, Natuurbescherming
en Reactorveiligheid
Sigmar Gabriel
Alexanderstraße 3
10178 Berlijn
Duitsland

Vooraf per fax

Hare Excellentie
mevrouw G. Verburg
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
van het Koninkrijk der Nederlanden
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Beleefdheidsvertaling

Zeer geachte collega,

De Senaat van Hamburg heeft besloten, zijn deelname aan de gezamenlijke Duits-Nederlandse nominatie van de Waddenzee voorlopig niet voort te zetten. Wij betreuren dit besluit ten zeerste en willen u enkele achtergronden van deze voor ons allen zeer problematische stap meedelen.

Hamburg heeft vele jaren zeer geëngageerd meegewerkt aan de opstelling van het nominatiedossier. Uiteraard bestond er, net als bij de andere partners, een grote behoefte aan discussie over de tekst van de nominatie. Helaas viel het eindstadium van het nominatieproces in de verhitte fase van de Hamburgse parlementsverkiezingen en hebben degenen die in Hamburg voor het besluit verantwoordelijk zijn hun constructieve houding opgegeven. In feite zijn alle bezwaren van de economische autoriteiten van Hamburg uitsluitend van politieke aard en vaktechnisch onhoudbaar. Hamburg heeft meegedeeld dat men in principe positief blijft staan tegenover de voordracht, maar vreest dat de lopende planologische kernbeslissingsprocedure voor het uitdiepen van de vaargeul van de Elbe door de nominatieprocedure ongunstig zal worden beïnvloed.

We willen ook na herhaald juridisch onderzoek nadrukkelijk wijzen op het onveranderd gebleven Duitse standpunt: door eventuele erkenning van de Waddenzee als wereldnatuurerfgoed worden er op grond van de nieuwe status geen extra juridische hindernissen opgeworpen.

Het gebied dat aan de voordracht tot aanwijzing van de Waddenzee als wereldnatuurerfgoed ten grondslag ligt, heeft betrekking op de bestaande nationale parken – het vaarwater van de Elbe hoort daar niet bij! Er zouden dus geen extra eisen

voor de lopende planologische kernbeslissingsprocedure voor aanpassing van de vaargeul van de Beneden- en Buiteneelbe ontstaan als de Waddenzee de status van wereldnatuurerfgoed zou krijgen.

Alle voor de nominatie geplande gebieden zijn reeds nu door EU-recht en nationaal en regionaal recht uitgebreid beschermd. Deze reeds bestaande beschermde status is doorslaggevend voor erkenning door de Werelderfgoedcommissie. Deze rechtspositie blijft ook gelden voor de Hamburgse gebieden en alle daar geplande maatregelen, onafhankelijk van de deelname aan de nominatie als werelderfgoed. De Werelderfgoedcommissie kan geen eigen regelingen uitvaardigen. Dat heeft men in Hamburg blijkbaar niet begrepen.

Met het oog daarop vragen we u, ons niet van de door ons ingeslagen weg te laten afbrengen maar de nominatie zonder Hamburg voort te zetten. Het Hamburgse aandeel in de Waddenzee is met slechts 1,4 procent uitermate klein; het nominatiedossier blijft door het cruit halen van Hamburg in feite onveranderd. We zien de mogelijkheid dat Hamburg op een later tijdstip tot de nominatie toetreedt – deze weg staat immers ook voor Denemarken open.

We verzekeren u, dat de Bondsregering en de deelstaten Neder-Saksen en Sleeswijk-Holstein volledig achter de nominatieprocedure blijven staan. De Duitse Bondsdag zal in de komende week beraadslagen over een gezamenlijk voorstel van de regeringsfracties, dat de voordracht tot werelderfgoed uitdrukkelijk steunt. De ministers-presidenten van de deelstaten Neder-Saksen en Sleeswijk-Holstein, de heren Wulff en Carstensen, alsmede ikzelf hebben het gewijzigde nominatiedossier ondertekend. We zullen alles in het werk stellen om tot constructieve oplossingen te komen en de nominatie van dit waardevolle en belangrijke gebied een welverdiend succes te bezorgen. Om dat te onderstrepen zend ik u deze brief ook uit naam van mijn collega van Milieu uit Sleeswijk-Holstein, de heer von Boetticher, en mijn collega van Milieu uit Neder-Saksen, de heer Sander.

Met vriendelijke groet,

w.g.

Sigmar Gabriel